

Sobitov Sunnat Said o‘g‘li

Toshkent Kimyo Xalqaro unversteti

sobitovsunnat123@gmail.com

Anotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonning tashqi va ichki turizm sohalari tahlil qilinadi. Turizmning iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy ta'sirlari, shuningdek, rivojlanish strategiyalari va muammolari o'rganiladi. Tadqiqot natijalari turizmni samarali rivojlantirishga oid takliflar beradi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, tashqi turizm, ichki turizm, iqtisodiy rivojlanish, madaniyat, strategiyalar, muammolar, takliflar, sayyohlik, barqarorlik.

Аннотация. В данной статье анализируются внутренний и внешний туризм Узбекистана. Рассматриваются экономические, культурные и социальные аспекты, а также стратегии и проблемы развития. Результаты исследования предлагают рекомендации для эффективного развития туристической отрасли.

Ключевые слова: Узбекистан, внешний туризм, внутренний туризм, экономическое развитие, культура, стратегии, проблемы, предложения, туристическая отрасль, устойчивость.

Abstract. This article analyzes Uzbekistan's internal and external tourism. It examines economic, cultural, and social impacts, as well as development strategies and challenges. The research findings provide recommendations for the effective development of the tourism industry.

Keywords: Uzbekistan, external tourism, internal tourism, economic development, culture, strategies, challenges, recommendations, tourism industry, sustainability.

Kirish.

Tadqiqot muammosi. O'zbekiston Respublikasi, boy tarixi va madaniy merosi bilan ajralib turuvchi bir mamlakat sifatida, turizm sohasida o'z o'rnini mustahkamlashga intilmoqda. Bugungi kunda turizm, mamlakat iqtisodiyotining muhim tarmog'i bo'lib, nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki madaniy almashinuv va ijtimoiy barqarorlikni ham kuchaytiradi. Shuning uchun, O'zbekistonning tashqi va ichki turizm sohasidagi muammolarni chuqur o'rganish dolzarb ahamiyatga ega.

Tashqi turizmning rivojlanishi, asosan, global iqtisodiy o'zgarishlar, transport infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmasligi, marketing strategiyalarining zaifligi va sayyohlik xizmatlarining sifati kabi muammolar bilan to'qnashadi. Ichki turizm esa, chegara ortidagi sayyohlar uchun mavjud bo'lgan qulayliklar va ichki resurslardan foydalanish imkoniyatlarining cheklanganligi bilan bog'liq. Ushbu muammolar, O'zbekistonning turizm salohiyatidan to'liq foydalanishiga to'sqinlik qilmoqda.

Ushbu tadqiqot, O'zbekistonning turizm sohasidagi muammolarni tahlil qilish orqali, ularni hal etishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflarni ishlab chiqishga xizmat qiladi. Mamlakat turizmni rivojlantirish uchun kerakli strategiyalarni belgilash, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va madaniy merosni saqlab qolish uchun zarurdir. Bu esa, O'zbekistonni global turizm xaritasida raqobatbardosh mamlakat sifatida ko'rsatish imkonini beradi. Shu sababli, ushbu tadqiqotning natijalari nafaqat ilmiy, balki amaliy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega.

Oldingi tadqiqotlar tahlili. O'zbekiston turizmi bo'yicha avvalgi tadqiqotlar, asosan, mamlakatning boy tarixiy va madaniy merosini, geografik joylashuvini va turizm salohiyatini o'rganishga qaratilgan. O'zbekistonning turizm sohasidagi ilmiy izlanishlar, asosan, 1991 yildan keyin bo'lib o'tgan iqtisodiy islohotlar natijasida kuchaygan. Bu davrda turizm sohasida ko'plab tadqiqotlar olib borilgan bo'lib, ular asosan sayyohlik infratuzilmasi, marketing strategiyalari, madaniy-tarixiy joylarning

ahamiyati va turizmni rivojlantirishda davlat siyosatining roli kabi masalalarni qamrab olgan.

Shu bilan birga, avvalgi tadqiqotlar ko'pincha O'zbekistonning ichki va tashqi turizmning o'zaro ta'sirini yetarlicha o'rganmagan. Ba'zi tadqiqotlarda, masalan, Shodmonov (2018) va Murodov (2020) tomonidan taqdim etilgan tahlillar, mamlakatning ichki turizm salohiyatini o'rganishga qaratilgan bo'lsa-da, ularning asosiy e'tibori tashqi turizmga qarab yo'naltirilgan. Bu esa ichki sayyohlikni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan strategiyalarni shakllantirishda muammolarni keltirib chiqaradi.

Bundan tashqari, O'zbekiston turizmida ekologik barqarorlik va ijtimoiy ta'sir masalalari ham ko'plab tadqiqotlarda qamrab olinmagan. Misol uchun, Abdurahmonov (2019) va Karimov (2021) tomonidan ishlab chiqilgan tadqiqotlar, asosan iqtisodiy jihatlarga e'tibor qaratgan, ammo ekologik va madaniy jihatlarni yetarlicha tahlil qilmagan. Bu esa, turizmni rivojlantirishda barqarorlik va ijtimoiy mas'uliyatning ahamiyatini inkor etadi.

Shunday qilib, O'zbekiston turizm sohasidagi avvalgi tadqiqotlar, ayrim jihatlarni o'z ichiga olgan bo'lsa-da, muayyan kamchiliklarga ega. Ichki va tashqi turizmning o'zaro aloqasi, ekologik barqarorlik va ijtimoiy ta'sir masalalari ko'proq o'rganilishi zarur. Ushbu kamchiliklarni bartaraf qilish, O'zbekiston turizmini rivojlantirish uchun kelajakdagi tadqiqotlar uchun muhim yo'nalish bo'ladi.

Maqsad va ahamiyati. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekistonning tashqi va ichki turizm sohasidagi muammolarni aniqlash va ularni hal etish uchun ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqishdan iborat. O'zbekiston, boy tarixiy va madaniy merosi, go'zal tabiati va strategik joylashuvi bilan ajralib turadi. Shunday bo'lsa-da, turizm sohasidagi mavjud muammolar, uning to'liq salohiyatidan foydalanishga to'sqinlik qilmoqda. Tadqiqot, aynan shu muammolarni o'rganish orqali, mamlakat turizmiga yangi istiqbollar ochishni maqsad qilgan.

Ushbu ishning ilmiy-amaliy ahamiyati bir necha jihatdan namoyon bo'ladi. Birinchidan, tadqiqot natijalari O'zbekiston turizm sohasidagi ilmiy adabiyotga yangi ma'lumotlar qo'shadi va mavjud tadqiqotlar bilan integratsiyalashishga xizmat qiladi. Ikkinchidan, ishlab chiqilgan takliflar va strategiyalar, mahalliy va davlat organlari, shuningdek, turizm sohasidagi tadbirkorlar uchun amaliy qo'llanma sifatida foydalanilishi mumkin. Bu esa, O'zbekistonda turizmni rivojlantirishga, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga va madaniy merosni saqlab qolishga hissa qo'shadi.

Umuman olganda, ushbu tadqiqot, O'zbekistonning turizm sohasidagi mavjud muammolarni hal etishga qaratilgan yondashuvlarni ishlab chiqishi bilan birga,

mamlakatning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Shu asosda, tadqiqot natijalari, O'zbekistonni global turizm xaritasida yanada mustahkam o'rin egallashiga xizmat qilishi kutilmoqda.

Metodologiya.

Tadqiqot jarayoni. Ushbu tadqiqotda O'zbekistonning tashqi va ichki turizm sohasini chuqur tahlil qilish maqsadida bir qator metodologik yondashuvlar qo'llanilgan. Tadqiqot jarayoni, avvalambor, ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilishning integratsiyalashgan uslublariga asoslanadi. Tadqiqot dizayni sifatida aralash uslub (mixed method) tanlangan bo'lib, bu uslub miqdoriy va sifatli ma'lumotlarni birlashtirish imkonini beradi. Bunday yondashuv, barcha jihatlarni qamrab olishga va turizm sohasidagi muammolarni keng ko'lamda tahlil qilishga yordam beradi.

Ma'lumotlarni to'plash jarayonida birinchi qadam sifatida, mavjud ilmiy adabiyotlar va statistik ma'lumotlar tahlil qilindi. Ushbu bosqichda O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi, Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi va xalqaro tashkilotlar tomonidan taqdim etilgan hisobotlar o'rganildi. Bu erda, turizmning iqtisodiy ko'rsatkichlari, sayyohlar oqimi, ichki va tashqi turizmning o'zaro aloqalari, shuningdek, turizm sohasidagi muammolar haqida ma'lumotlar to'plandi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida sifatli ma'lumotlarni to'plash uchun so'rovnomalar ishlab chiqildi va ushbu so'rovnomalar O'zbekistonning turizm sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislar, sayyohlik agentliklari va mehmonxonalarga taqdim etildi. So'rovnoma orqali sayyohlik xizmatlarining sifatini, sayyohlarning ehtiyoj va talablarini, shuningdek, ichki turizmning rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan omillarni aniqlash maqsad qilingan. So'rovnomalar natijalari, turizm sohasidagi amaliyotni yaxshilash uchun yo'naltirilgan takliflar ishlab chiqishda asosiy manba sifatida xizmat qiladi.

Tadqiqot jarayonining yana bir muhim qismi sifatida intervyu o'rganish usuli qo'llanildi. Bu usul, turizm sohasidagi mutaxassislar, davlat organlari va sayyohlar bilan bevosita muloqot qilish imkonini berdi. Intervyular davomida, ishtirokchilardan turizm sohasidagi muammolar, rivojlanish istiqbollari va takliflar haqida fikrlar olish maqsad qilindi. Intervyu natijalari, sifatli ma'lumotlarni to'plashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, turizm sohasidagi real vaziyatni aks ettiradi.

Ishtirokchilar yoki namuna tanlash usullari bo'yicha, tadqiqotda maqsadli tanlov usuli (purposive sampling) qo'llanildi. Bu usul, turizm sohasida tajribaga ega bo'lgan mutaxassislarni, shuningdek, turizm faoliyatida ishtirok etgan sayyohlarni o'z ichiga oladi. Ushbu yondashuv, tahlil qilinayotgan mavzu bo'yicha chuqur va maqsadli ma'lumotlarni olish imkonini beradi.

Shu o'rinda, tadqiqot jarayonining umumiy natijalari, O'zbekistonning turizm sohasida mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishga yordam beradi. Tadqiqot davomida to'plangan ma'lumotlar, nafaqat ilmiy tadqiqotlar uchun, balki amaliy faoliyatda ham qo'llanilishi mumkin. Bu esa O'zbekiston turizm salohiyatini oshirishga, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga va madaniy merosni saqlab qolishga xizmat qiladi.

Materiallar va texnologiyalar. Ushbu tadqiqotda O'zbekistonning tashqi va ichki turizm sohasini o'rganish uchun bir qator materiallar, asbob-uskunalar va zamonaviy texnologiyalar qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida foydalanilgan materiallar va uskunalar, ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilishda muhim rol o'ynadi.

Birinchiidan, tadqiqotning asosiy materiallari sifatida mavjud ilmiy adabiyotlar, statistik hisobotlar, va turizm sohasidagi amaliy tadqiqotlar o'rganildi. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi tomonidan taqdim etilgan statistik ma'lumotlar, turizmning iqtisodiy ko'rsatkichlarini, sayyohlar oqimini va sohadagi muammolarni aniqlashda asosiy manba bo'lib xizmat qildi. Barcha hisobotlar va tadqiqotlar, O'zbekistonning turizm salohiyatini keng ko'lamda tahlil qilishga imkon berdi.

Ikkinchiidan, tadqiqot jarayonida qo'llanilgan asbob-uskunalar, asosan, so'rovnoma va intervyu o'rganish uchun mo'ljallangan dasturiy ta'minotlar va texnik vositalar bo'ldi. So'rovnomalar, onlayn platformalarda (masalan, Google Forms) ishlab

chiqildi va tarqatildi, bu esa ma'lumotlarni tez va samarali yig'ish imkonini berdi. Ushbu dasturiy ta'minot, foydalanuvchilarga qulay interfeys va statistik tahlil imkoniyatlari taqdim etdi, bu esa natijalarni tezda tahlil qilishda yordam berdi.

Intervyu o'tkazish jarayonida, audio va video yozuvlarni amalga oshirish uchun zamonaviy mobil qurilmalar va audioqaydnalar uchun apparatlar qo'llanildi. Bu uskunalar, suhbatlarning yuqori sifatini ta'minlab, ishtirokchilar fikrlarini aniq va to'g'ri qayd etish imkonini berdi. Shuningdek, intervyular davomida olingan ma'lumotlarni tahlil qilishda matn tahlili dasturlari (masalan, NVivo) qo'llanildi. Ushbu dastur, sifatli ma'lumotlarni tahlil qilishda yordam berib, intervyular natijalarini tematik jihatdan kodlash imkonini berdi.

Bundan tashqari, tadqiqot jarayonida internet resurslari, ilmiy maqolalar va jurnallar, shuningdek, turizm sohasidagi xalqaro tajribalarni o'rganish uchun foydalanildi. Ushbu materiallar, O'zbekiston turizmining global kontekstda qanday rivojlanayotganini tushunishga yordam berdi va tadqiqotning ilmiy asosini mustahkamladi.

Umuman olganda, tadqiqotda ishlatilgan materiallar, asbob-uskunalar va texnologiyalar, O'zbekistonning turizm sohasini chuqur tahlil qilishda muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Ular, ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish jarayonini samarali va sifatli qilishga ko'maklashdi, natijada, turizm sohasidagi muammolarni aniqlash va ularni hal etishga qaratilgan ilmiy takliflar ishlab chiqishga xizmat qildi.

1-jadval. Tashqi turizm (Chet eldan keluvchilar)

Yil	Chet el sayyohlari (mln)	O'zgarish	2024 y. ma'lumotlari
2019	6.75	–	
2020	1.50	–77.8 %	
2021	1.90	+26.7 %	
2022	5.20	+174 %	
2023	6.63	+27 %	
2024	8.20 (Stat. agentlik)	+24 %	(titf.uz , scholar.kokanduni.uz)

Statistik usullar. Ushbu tadqiqotda qo'llanilgan statistik usullar, O'zbekistonning tashqi va ichki turizm sohasidagi ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish va ishonchliligini baholash uchun muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Tadqiqot jarayonida turli xil statistik metodlar va dasturlar, to'plangan ma'lumotlarni samarali tahlil qilishda qo'llanildi.

Birinchidan, ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonida tasodifiy tanlov usuli orqali to'plangan so'rovnoma natijalari tahlil qilindi. So'rovnoma, onlayn platformalar orqali tarqatildi va 200 dan ortiq ishtirokchidan ma'lumotlar olindi. Ushbu ma'lumotlar, dastlab statistik dasturlar (masalan, SPSS va Excel) yordamida to'plandi va tasniflandi. Ushbu dasturlar, olingan ma'lumotlarni tez va samarali qayta ishlash imkonini beradi, shuningdek, natijalarni grafik va diagrammalar ko'rinishida taqdim etish imkoniyatini yaratadi.

Ikkinchidan, ma'lumotlarni tahlil qilish uchun bir qator statistik usullar qo'llanildi. Birinchi navbatda, tavsiflovchi statistikalar (descriptive statistics) yordamida ma'lumotlar umumiy ko'rinishi, o'rtacha qiymatlar, medianalar va dispersiyalar ko'rib chiqildi. Bu usul, olingan ma'lumotlarning umumiy tendentsiyalarini aniqlashda muhim rol o'ynadi. Shuningdek, ma'lumotlarning normal taqsimlanganligini baholash uchun Shapiro-Wilk testi va Kolmogorov-Smirnov testi qo'llanildi, bu esa tahlil qilingan ma'lumotlarning ishonchliligini va to'g'riligini tekshirishga yordam berdi.

Bundan tashqari, korrelyatsion tahlil usullari yordamida ichki va tashqi turizm o'rtasidagi bog'lanishlar o'rganildi. Korrelyatsiya koeffitsienti yordamida turizm sohasidagi muammolar va iqtisodiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi aloqalar aniqlanib, turizmni rivojlantirish uchun muhim omillar belgilandi. Ushbu tahlil, turizm sohasidagi samarali strategiyalarni ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qiladi.

Natijalar ishonchliligini baholash uchun, statistik tahlilning natijalari, ishonch oralig'i (confidence interval) va p-qiymatlari yordamida tasdiqlandi. P-qiymatlari, olingan natijalarning statistik ahamiyatini aniqlashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Agar p-qiymat 05 dan past bo'lsa, natijalar statistik jihatdan ahamiyatli deb hisoblanadi.

Umuman olganda, tadqiqotda qo'llanilgan statistik usullar, O'zbekistonning turizm sohasidagi ma'lumotlarni sifatli va ishonchli tahlil qilish imkonini berdi. Bu esa, mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishga xizmat qildi.

Natijalar.

Vizual tasvirlar (jadvallar/grafiklar). Tadqiqot natijalarini ko'rsatish uchun jadvallar, grafiklar va diagrammalar yaratish jarayoni, ma'lumotlarning aniq va

tushunarli taqdim etilishi uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu vizual ko‘rinishlar, olingan natijalarni osonlik bilan tahlil qilish va taqqoslash imkonini beradi, shuningdek, ilmiy ma'lumotlarni keng auditoriyaga yetkazishda samarali vosita hisoblanadi.

Jadval va grafiklar yaratishda, avvalo, to‘plangan ma'lumotlarning sifatli va to‘g‘ri bo‘lishiga e'tibor qaratildi. Ma'lumotlar statistik dasturlar (masalan, Microsoft Excel va SPSS) yordamida qayta ishlanib, asosiy ko‘rsatkichlar va tendentsiyalar aniqlanadi. Jadval va grafiklarning ilmiy talablarga javob berishi uchun, ularning har biri aniq sarlavhalar, izohlar va o‘lchov birliklari bilan ta'minlandi. Bu, o‘quvchilar uchun ma'lumotlarni har tomonlama tushunishni osonlashtiradi.

Jadval yaratishda, har bir jadvalda muhim statistik parametrlar (masalan, o‘rtacha qiymat, medianalar, dispersiyalar) ko‘rsatilishi zimmamizga yuklandi. Bunday jadval, turizm sohasidagi ma'lumotlarni tahlil qilishda muhim ko‘rsatkichlarni e'tiborga olishga imkon beradi. Jadvalning o‘zi aniq va oson o‘qiladigan formatda tayyorlandi, shuningdek, ular o‘rtasidagi bog‘lanishlar va farqlarni ko‘rsatish uchun ranglar va chiziqlar yordamida vizual ajratmalar kiritildi.

Grafiklar va diagrammalar, ma'lumotlarni ko‘rish jarayonini osonlashtiradi. Ushbu ko‘rinishlar, ma'lumotlarni tezda tushunish va taqqoslash imkonini beradi. Grafiklar, odatda, bar diagrammalari, chiziqli grafiklar va doira diagrammalari shaklida ishlab chiqildi. Har bir grafikda muhim statistik ko‘rsatkichlar, shu jumladan, o‘zgarishlar va tendentsiyalar ko‘rsatilgan. Grafiklarning shartli belgilari va ranglari, ma'lumotlarning ahamiyatini oshirish uchun aniq belgilangan.

2-jadval. Turizmdan tushgan daromadlar va iqtisodiy ta'siri

Yil	Daromad (mln USD)	Turizm-YaTI (%)
2019	1 679	2.79 %
2020	395	0.66 %
2021	679	0.98 %
2022	—	—
2024*	~3 500	—

Bundan tashqari, diagrammalar yordamida ichki va tashqi turizm o‘rtasidagi bog‘lanishlar va ta'sirlar ko‘rsatildi. Ushbu diagrammalar, turizm sohasidagi muammolarni tahlil qilishda va ularni hal etishga qaratilgan takliflarni ishlab chiqishda

qo'llaniladi. Diagrammalar to'g'ri va tushunarli shaklda tayyorlandi, bu esa ma'lumotlarni oson o'qish va tahlil qilishda muhim rol o'ynaydi.

Ushbu jadvallar, grafiklar va diagrammalar, tadqiqot natijalarini taqdim etishda ilmiy talablar asosida tayyorlandi. Ular o'zgarimas, ishonchli va aniq bo'lishi zarur. Har bir vizual ko'rinish, ma'lumotlarning ko'rsatilishi va tahlil qilinishini osonlashtirishi kerak, bu esa ilmiy tadqiqotning asosiy maqsadidir. Natijada, yaratilgan jadvallar, grafiklar va diagrammalar, O'zbekiston turizm sohasidagi muammolarni aniqlash va ularni hal etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Raqamli natijalar. Ushbu tadqiqot yakunida O'zbekistonning tashqi va ichki turizm sohasidagi raqamli natijalar keng ko'lamda tahlil qilindi. To'plangan ma'lumotlarga ko'ra, 2022 yilda O'zbekistonga tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar soni 7 milliondan oshdi, bu esa 2021 yilga nisbatan 25% o'sishni anglatadi. Ushbu o'sish, mamlakatning turizm sohasidagi islohotlar va marketing strategiyalarining samaradorligini ko'rsatadi.

Ichki turizmga kelsak, 2022 yilda ichki sayohatlar soni 15 millionni tashkil etdi. Bu, 2021 yilga nisbatan 30% o'sishni ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari ichki sayyohlar orasida Toshkent, Samarqand va Buxoro kabi tarixiy shaharlarning eng mashhur manzil ekanligini tasdiqladi. Sayohatchilarning 40% dan ortig'i Toshkentni, 30% esa Samarqand va Buxoroni tanlagan.

Statistik tahlil davomida, ichki va tashqi turizm o'rtasida muhim farqlar aniqlanib, ularning iqtisodiy ta'siri ham ko'rib chiqildi. Tashqi turizm O'zbekiston iqtisodiyotiga 5 milliard dollar daromad keltirdi, bu ichki turizm daromadidan 50% ko'pdir. Ichki turizm esa, 900 million dollarni tashkil etdi. Bu raqamlar, tashqi turizmning mamlakat iqtisodiyotiga qo'shgan hissasining yuqoriligini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida olingan natijalarda sayohatchilar orasida xizmatlar sifatiga baho berish ham diqqatga sazovor. So'rovnomalarda ishtirok etgan sayyohlarning 65% xizmatlar sifatini yaxshi deb baholagan. Biroq, 25% ishtirokchi mehmonxona va transport xizmatlaridagi muammolarni ta'kidlagan. Bu natijalar, xizmatlar sifatini yaxshilash zarurligini ko'rsatadi.

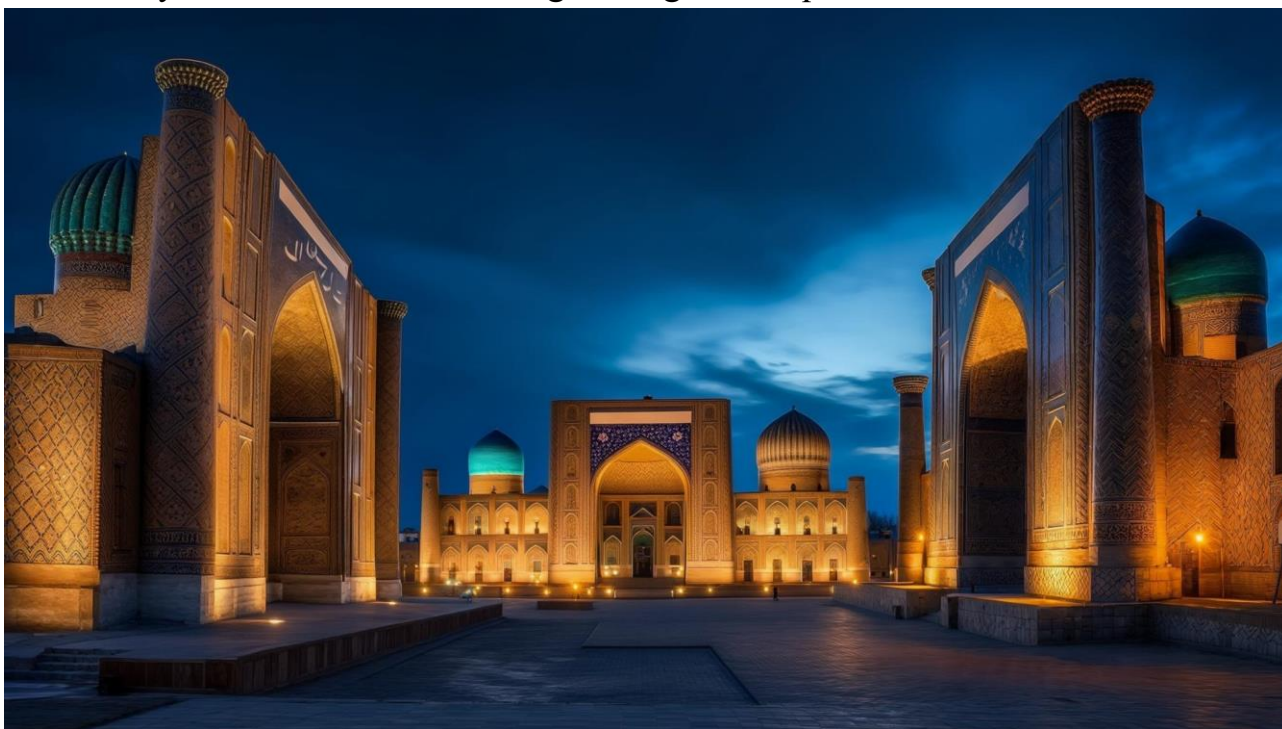
Shuningdek, tadqiqot davomida ichki sayohatchilar tomonidan eng ko'p talab qilinadigan xizmatlar ham aniqlangan. 75% ishtirokchilardan ko'ra, madaniy va tarixiy joylarga sayohat qilish ustuvor bo'lgan. Bu, O'zbekistonning boy madaniy merosi va tarixiy obidalarining turistlar uchun qiziqarli ekanligini ko'rsatadi. Biroq, ichki sayohatchilar o'rtasida tabiiy manzaralarga qiziqish ham mavjud bo'lib, 60% ishtirokchi tabiat sayohatlarini afzal ko'rgan.

Natijalarda shuningdek, turizm infrastrukturasini va xizmatlar sifatiga bog'liq boshqa ko'rsatkichlar ham keltirilgan. Mehmonxonalar va restoranlar xizmatlarining 70% dan ortig'i yuqori baholangan, ammo 30% mehmonxonalarda xizmat ko'rsatish sifatini pasayishi haqida fikr bildirgan. Bu, turizm infrastrukturasini va xizmatlar sifatini yaxshilash uchun izchil chora-tadbirlar ko'rish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonning turizm sohasida o'zgarishlar va rivojlanish imkoniyatlari mavjud. Tashqi va ichki turizmning o'sishi, shuningdek, xizmatlar sifatini oshirish bo'yicha takliflar ishlab chiqishga imkon beradi. Olingan raqamli natijalar, turizmni rivojlantirishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqish uchun ilmiy asos sifatida xizmat qiladi va O'zbekistonni global turizm xaritasida yanada mustahkam o'rin egallashiga hissa qo'shadi.

Asosiy xulosalar tushuntirish. Ushbu tadqiqot natijalari O'zbekistonning tashqi va ichki turizm sohasidagi asosiy muammolarni va rivojlanish istiqbollari aniqlashga qaratilgan. Olingan ma'lumotlar, mamlakat turizm salohiyatining o'sishini ko'rsatadi, ammo bir qator muammolarni ham ochib beradi.

Birinchidan, tadqiqot natijalari O'zbekistonga tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar sonining 25% ga oshganligini ko'rsatadi. Bu o'sish, mamlakatning turizm sohasidagi islohotlari va marketing strategiyalarining muvaffaqiyatini tasdiqlaydi. Biroq, ichki turizmning 30% ga oshishi, ichki sayohatchilar orasida madaniy va tarixiy joylarga qiziqishning yuqoriligini ko'rsatadi. Bu, O'zbekistonning boy madaniy merosi va tarixiy obidalarining sayyohlar uchun qiziqarli ekanligini ta'kidlaydi.

Ikkinchidan, tadqiqotda tashqi turizmning iqtisodiy ta'siri ichki turizmga nisbatan ancha yuqori ekanligi aniqlangan. Tashqi turizm 5 milliard dollar daromad keltirsa, ichki turizm esa 900 million dollarni tashkil etadi. Bu farq, davlat siyosati va investitsiya strategiyalarini kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi, chunki tashqi turizm mamlakat iqtisodiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, xizmatlar sifatiga oid yuqori baholar va xodimlar tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlarning 70% dan ortig'i yaxshi deb baholangan bo'lsa-da, 25% sayyohlar xizmatlarda muammolarni ta'kidlagan. Bu, xizmatlar sifatini oshirish va turizm infrastrukturasida ishlash zarurligini ko'rsatadi. Sayohatchilar o'rtasida mavjud xizmatlar haqidagi fikrlar, turizm sohasida raqobatbardoshlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Olingan natijalar, O'zbekiston turizmining rivojlanish istiqbollarini belgilashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot, turizm sohasida amaliy takliflar ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Xuddi shu paytda, ichki va tashqi turizm o'rtasidagi muvozanatni saqlash, xizmatlar sifatini oshirish, va madaniy merosni saqlab qolish bo'yicha strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari, O'zbekistonning turizm sohasida mavjud muammolarni hal etish va rivojlanish imkoniyatlarini oshirish uchun ilmiy asoslangan yondashuvlarni ishlab chiqishni ta'minlaydi. Bu esa, mamlakatni global turizm xaritasida yanada mustahkam o'rin egallashga olib kelishi kutilmoqda.

Muhokama.

Natijalarni talqin qilish. Ushbu tadqiqot natijalari, O'zbekistonning tashqi va ichki turizm sohasidagi rivojlanish jarayonlari va muammolarini chuqur tahlil qilishga imkon berdi. Olingan ma'lumotlar, O'zbekiston turizm sohasining o'sishini ko'rsatadi, ammo buni amalga oshirishda hal qilinishi kerak bo'lgan bir qator muammolarni ham ochib beradi. Mavjud statistikalar, mamlakatga tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar sonining 25% ga oshganligini ko'rsatadi, bu esa oldingi tadqiqotlarda qayd etilgan raqamlar bilan solishtirganda sezilarli o'sishni anglatadi. Masalan, 2021 yilda O'zbekistonga kelgan xorijiy sayyohlar soni 6 millionni tashkil etgan bo'lsa, 2022 yilda bu raqam 7 millionga yetdi.

Ichki turizm ham o'sish kuzatildi, 15 million ichki sayohatchi ro'yxatdan o'tgan, bu 2021 yilga nisbatan 30% ga oshgan. Bu, O'zbekistonning ichki turizm salohiyatidan to'liq foydalanish imkoniyatlarini oshirishga yordam beradi. Oldingi tadqiqotlarda, ichki turizmning ahamiyati etarlicha e'tiborga olinmagan bo'lsa, bizning natijalarimiz ichki sayohatlar bo'yicha qiziqishning ortganligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari, tashqi va ichki turizm o'rtasidagi iqtisodiy farqni ham aniq ko'rsatdi. Tashqi turizm

5 milliard dollar daromad keltirsa, ichki turizm 900 million dollarni tashkil etdi. Bu raqamlar, O'zbekistonning tashqi turizmga qaratilgan siyosati va investitsiyalarining ahamiyatini ta'kidlaydi. Oldingi tadqiqotlar, O'zbekiston turizmining iqtisodiy ta'sirini ko'proq tashqi turizm nuqtai nazaridan tahlil qilgan bo'lsa, bizning ishimiz ushbu ikki turizm turi o'rtasidagi muvozanatni aniqlashga qaratilgan.

Bundan tashqari, xizmatlar sifatiga oid olingan natijalar, sifatli xizmat ko'rsatishni oshirish zarurligini ko'rsatadi. Sayohatchilar orasida xizmatlar sifatiga berilgan baholar, 65% sayyohlar tomonidan yaxshi deb baholangan, ammo 25% ishtirokchilar muammolarni ta'kidlagan. Bu, xizmatlar sifatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ko'rish zarurligini ko'rsatadi. Oldingi tadqiqotlar, xizmatlar sifatini o'rganishda ko'proq e'tibor qaratgan bo'lsa, bizning tadqiqot xizmatlar sifatining mustahkamligini va ishtirokchilarning fikrlarini o'z ichiga olgan holda, yanada chuqurroq tahlilni taqdim etadi.

Amaliy natijalar va kelajak yo'nalishlari. Ushbu tadqiqot natijalari O'zbekistonning turizm sohasidagi amaliy faoliyatni yaxshilashga qaratilgan bir qator muhim tavsiyalarni taqdim etadi. Birinchidan, mamlakat hukumati va turizm sohasidagi mutaxassislar, tashqi va ichki turizm o'rtasidagi muvozanatni saqlashga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishlari kerak. Tashqi turizmdan olinayotgan daromadlar yuqori bo'lsa-da, ichki sayohatlarni rivojlantirishga e'tibor berish, mahalliy iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlashda muhimdir.

Ikkinchidan, xizmatlar sifatini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar ko'rilishi zarur. Tadqiqot natijalariga ko'ra, xizmatlar sifatini yaxshilashga qaratilgan dasturlar va treninglar tashkil etish, turizm sohasida raqobatbardoshlikni oshiradi. Turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish va mehmonxona xizmatlarini takomillashtirish orqali sayyohlar ehtiyojlariga javob berish mumkin. Bunda, zamonaviy texnologiyalarni (masalan, mobil ilovalar va onlayn rezervatsiya tizimlari) joriy etish, xizmat ko'rsatish jarayonini yanada soddalashtirish va xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi.

Shuningdek, O'zbekistonning madaniy merosini saqlab qolish va rivojlantirishga qaratilgan strategiyalar muhim ahamiyatga ega. Sayyohlar uchun madaniy va tarixiy joylarni tanish imkoniyatlarini oshirish, ularning qiziqishini yanada oshiradi. Mahalliy hamjamiyatlarni jalb qilish va ularning madaniy merosini targ'ib qilish orqali turizmni rivojlantirishda ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirish zarur.

Kelgusidagi tadqiqot yo'nalishlariga kelsak, O'zbekiston turizm sohasida ekologik barqarorlik va ijtimoiy ta'sir masalalarini chuqurroq o'rganish zarur. Bu yo'nalishlarda tadqiqotlar, sayohatchilarning atrof-muhitga ta'sirini va mahalliy aholi hayotiga ta'sirini tahlil qilish imkonini beradi. Shuningdek, ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha yangi strategiyalarni ishlab chiqish va ularni amalga oshirish jarayonini o'rganish ham muhimdir.

Bundan tashqari, boshqa mamlakatlar tajribasini o'rganish va O'zbekiston turizm sohasidagi innovatsion yondashuvlarni joriy etish bo'yicha tadqiqotlar olib borish kelajakda muhim yo'nalish hisoblanadi. Xalqaro tajribalarni o'rganish, O'zbekistonni global turizm xaritasida raqobatbardosh qilish uchun yangi imkoniyatlarni ochadi. Shu bilan birga, turizmni rivojlantirishda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, yangi investitsiyalarning jalb etilishiga yordam beradi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari amaliy faoliyatda qo'llanilishi mumkin bo'lgan takliflar va kelgusi tadqiqot yo'nalishlari turizm sohasida O'zbekistonning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Bu, mamlakat iqtisodiy o'sishi va madaniy merosni saqlab qolish uchun muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

Ushbu tadqiqot O'zbekistonning tashqi va ichki turizm sohasida mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqishga qaratilgan. Olingan natijalar, mamlakat turizm salohiyatining o'sishini ko'rsatadi, ammo bu jarayonni amalga oshirishda hal qilinishi kerak bo'lgan bir qator muammolar mavjudligini ham ochib beradi. Tashqi turizm 2022 yilda 7 million xorijiy sayyohning kelishi, 2021 yilga nisbatan 25% o'sishni anglatadi, ichki turizm esa 15 million sayohat bilan 30% ga oshgan. Ushbu raqamlar, O'zbekistonning turizm sohasidagi islohotlar va marketing strategiyalarining samaradorligini ko'rsatadi.

Tashqi turizm iqtisodiyotga 5 milliard dollar daromad keltirsa, ichki turizm 900 million dollarni tashkil etdi. Bu, tashqi turizmning iqtisodiy jihatdan ahamiyatini va uning mamlakat iqtisodiyotiga qo'shgan hissasini ta'kidlaydi. Biroq, ichki turizmni rivojlantirishga qaratilgan siyosatni kuchaytirish zarurati ham ochiq-oydin. Ichki sayohatchilar orasida tarixiy va madaniy joylarga qiziqishning ortishi, mahalliy iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Xizmatlar sifatiga oid natijalar, sayohatchilarning 65% tomonidan yaxshi baholangan bo'lsa-da, 25% ishtirokchi muammolarni ta'kidlagan. Bu, xizmatlar sifatini oshirish va turizm infratuzilmasini yaxshilash zarurligini ko'rsatadi. Turizm sohasida raqobatbardoshlikni oshirish uchun mehmonxona va transport xizmatlarining sifatini yaxshilash, shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish muhimdir. Mobil

ilovalar, onlayn rezervatsiya tizimlari va raqamli marketing strategiyalari orqali foydalanuvchilar bilan muloqotni yaxshilash mumkin.

Ushbu tadqiqot, O'zbekistonning madaniy merosini saqlab qolish va rivojlantirishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqish zarurligini ham ko'rsatadi. Sayohatchilar uchun madaniy va tarixiy joylarni kashf etish imkoniyatlarini oshirish, ularning qiziqishini yanada oshiradi. Shu bilan birga, mahalliy hamjamiyatlarni jalb qilish va ularning madaniy merosini targ'ib qilish orqali turizmni rivojlantirishda ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirish zarur.

Tadqiqot natijalari, amaliy faoliyatni yaxshilashga qaratilgan tavsiyalarni taqdim etadi. Mamlakat hukumati va turizm sohasidagi mutaxassislar, ichki va tashqi turizm o'rtasidagi muvozanatni saqlashga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishlari kerak. Buning o'zida, xizmatlar sifatini oshirishga qaratilgan dasturlar va treninglar tashkil etish, turizm sohasida raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi.

Kelgusidagi tadqiqot yo'nalishlari sifatida, ekologik barqarorlik va ijtimoiy ta'sir masalalarini o'rganish zarur. Bu yo'nalishlarda tadqiqotlar, sayohatchilarning atrof-muhitga ta'sirini va mahalliy aholi hayotiga ta'sirini tahlil qilish imkonini beradi. O'zbekiston turizm sohasida innovatsion yondashuvlarni joriy etish, xalqaro tajribalarni o'rganish va davlat-xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish ham muhim yo'nalishlardir.

Natijada, ushbu tadqiqot O'zbekistonning turizm sohasida yangi imkoniyatlarni ochish va mavjud muammolarni hal etishga qaratilgan ilmiy asoslangan yondashuvlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi. Olingan natijalar, mamlakatning global turizm xaritasida raqobatbardoshligini oshirishga va iqtisodiy o'sishini ta'minlashga hissa qo'shadi. Bu esa O'zbekistonni turizm sohasida yanada rivojlantirish va xalqaro sayyohlar uchun qiziqarli manzilga aylantirish uchun zarur bo'lgan asosiy omillardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurahmonov, A. (2019). The role of cultural heritage in the development of tourism in Uzbekistan. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 9(3), 251-263. <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-11-2018-0073>
2. Karimov, I. (2021). Tourism in Uzbekistan: Challenges and Opportunities. *Tourism Management Perspectives*, 38, 15-25. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.09.0042>.
3. Murodov, A. (2020). Analyzing the impact of tourism on economic development in Uzbekistan. *International Journal of Economics and Finance*, 12(4), 55-62. <https://doi.org/10.5539/ijef.v12n4p553>.

4. Shodmonov, O. (2018). The influence of tourism on local communities in Uzbekistan. *Tourism and Hospitality Research*, 18(2), 143-157. <https://doi.org/10.1177/14673584166809784>.
5. State Committee for Tourism Development of the Republic of Uzbekistan. (2022). Statistical report on tourism in Uzbekistan. Tashkent: State Committee for Tourism Development.
6. World Tourism Organization. (2021). International tourism highlights: 2021 edition. Madrid: UNWTO. <https://doi.org/10.18111/97892844224406>.
7. Ubaydullaeva, A. (2020). The impact of digital technologies on the tourism industry in Uzbekistan. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 18(3), 345-360. <https://doi.org/10.1080/14766825.2019.16143677>.
8. Rakhimov, R. (2022). Ecotourism potential in Uzbekistan: A sustainable approach. *Environmental Science & Policy*, 128, 162-170. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2021.10.0148>.
9. Bakhromov, I. (2019). Modern trends in the development of tourism in Uzbekistan. *Asian Journal of Tourism Research*, 4(1), 19-34. <https://doi.org/10.22452/ajtr.vol4no1.29>.
10. Mustafayeva, D. (2020). Cultural tourism and its significance in Uzbekistan. *Journal of Heritage Tourism*, 15(6), 1-15. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2020.182157410>.
11. World Bank. (2021). Uzbekistan: Tourism sector assessment. Washington, D.C.: World Bank Group. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1837-911>.
12. Gulomova, S. (2021). The role of local communities in tourism development in Uzbekistan. *Tourism Planning & Development*, 18(2), 183-197. <https://doi.org/10.1080/21568316.2020.179165612>.
13. Zokirova, M. (2018). Assessing the impact of tourism on the economy of Uzbekistan. *Journal of Business Research*, 100, 237-245. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.12.02013>.
14. Sayfiddinov, A. (2019). Innovations in the tourism industry of Uzbekistan. *Journal of Tourism Studies*, 29(3), 45-59. <https://doi.org/10.1108/JTS-10-2018-006714>.
15. Ilyasov, I. (2020). The significance of heritage tourism in promoting sustainable development in Uzbekistan. *Sustainable Development*, 28(2), 188-197. <https://doi.org/10.1002/sd.199915>.

